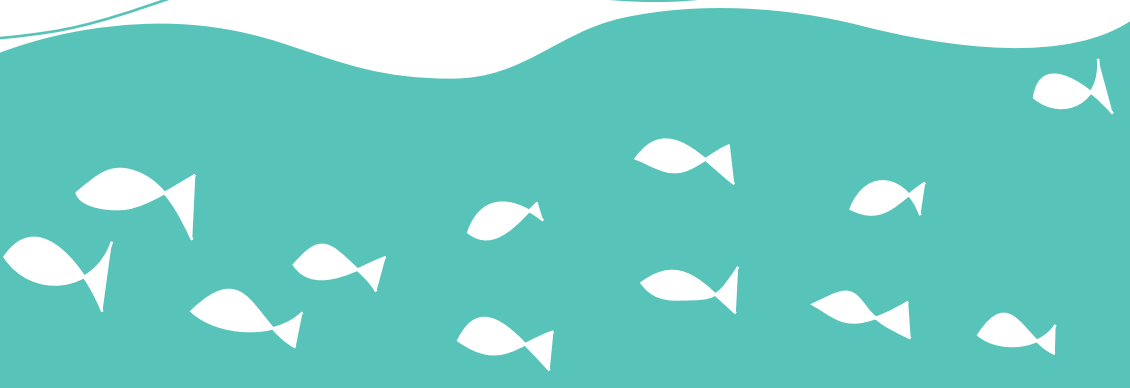


แนวคิดเขตสังคม และวัฒนธรรมพิเศษ กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่ทางจิตวิญญาณ

พื้นที่ทำมาหากิน

พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยหรือพื้นที่ตั้งชุมชน





เอกสารหมายเลข 3 :

โครงการตั๋ยตั่ง

จัดทำโดย

โครงการนำร่องอันดามัน และหน่วยวิจัยชนพื้นเมืองและทางเลือก
การพัฒนา สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และ
มูลนิธิเพื่อนชนเผ่า

เขียนโดย

นฤมล อรุโณทัย พลาเดช ณ ป้อมเพชร และ
จีระวรรณ บรรเทาทุกข์

ภาพโดย

พลาเดช ณ ป้อมเพชร และนฤมล อรุโณทัย

ออกแบบปกและรูปเล่ม

อุษา โคตรศรีเพชร

สนับสนุนการจัดพิมพ์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

พิมพ์ครั้งที่ 2

กันยายน 2556 จำนวน 300 เล่ม

โครงการตั๋ยตั่ง – ขยายเมล็ดพันธุ์ความรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และชายขอบสู่สาธารณชน

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7375

โทรสาร 0-2255-2353

www.andaman.cusri.chula.ac.th

<http://www.facebook.com/ChaoLayNetwork>



สารบัญ

หน้า

1. ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล	3
2. สภาพปัญหา	4
2.1 ปัญหาเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย	5
2.2 ปัญหาเรื่องการทำมาหากินและการเข้าถึงทรัพยากร	5
2.3 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้	7
2.4 ปัญหาความไม่เข้าใจของสังคมใหญ่	8
3. แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ	10
พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยหรือพื้นที่ตั้งของชุมชน	10
พื้นที่ทำมาหากิน	11
พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์หรือพื้นที่ทางจิตวิญญาณ	11
4. ตัวอย่างการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมือง	12
5. แนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ	15
6. ข้อควรระวังเกี่ยวกับการกำหนดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ	18
7. พื้นที่นำร่องสำหรับแนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ	19

၄= ရှုက ပ. ၂

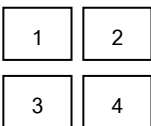


แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

กลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

1. ข้อมูลพื้นฐานในการทำความเข้าใจกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล

“ชาวเล” เป็นคำรวมที่ใช้เรียกกลุ่มชาติพันธุ์ในแถบเกาะและชายฝั่งทะเล อันดามันที่มีวิถีชีวิต ภาษา วัฒนธรรมที่ผูกพันกับทะเลมานานับร้อย ๆ ปีก่อนที่จะมีการแบ่งเขตประเทศ ชาวเลประกอบด้วยกลุ่มย่อย 3 กลุ่ม ซึ่งมีชื่อเรียกเฉพาะในภาษาของตนเองว่า “มอแกน” “มอแกลน” และ “อุรักลาไวกัย” ในสมัยก่อนชาวเลทั้งสามกลุ่มเดินทางอพยพโยกย้ายไปยังที่ต่าง ๆ บ่อยครั้ง ได้พบปะปฏิสัมพันธ์และแลกเปลี่ยนกับทั้งกลุ่มชาวเลด้วยกันและกับพ่อค้าคนกลางหรือกับคนในท้องถิ่น ในอดีต วิถีชีวิตที่เคลื่อนที่และโยกย้ายบ่อยครั้งเป็น “ทางเลือก” ที่เหมาะสมที่สุดทางหนึ่ง แต่ในปัจจุบันวิถีชีวิตเช่นนี้ถูกจำกัดลง ชาวเลหลายกลุ่มตั้งถิ่นฐานอย่างถาวรมากขึ้น ส่วนหนึ่งได้รับบัตรประชาชนรวมทั้งสำเนาทะเบียนบ้าน เด็ก ๆ ได้รับการศึกษาในโรงเรียน ในปัจจุบันมีชุมชนชาวเลใน 5 จังหวัดภาคใต้ คือ ระนอง พังงา ภูเก็ต กระบี่ และสตูล รวมกันแล้วเป็นจำนวนประมาณ 12,000 คน



ภาพที่ 1-4: แหล่งที่ตั้งถิ่นฐานและลักษณะที่อยู่อาศัยของ

---ชุมชนชาวเลอุรักลาไวย์ สะป้า จังหวัดภูเก็ต

---ชุมชนชาวเลมอแกน ทับตะวัน จังหวัดพังงา

---ชุมชนชาวเลมอแกน เกาะเหลา จังหวัดพังงา

---ชุมชนชาวเลมอแกน เกาะช้าง จังหวัดพังงา

2. สภาพปัญหา

ตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมา ชาวเลต้องประสบปัญหาซึ่งมีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มชาติพันธุ์ชายขอบอีกหลายกลุ่ม คือ การไร้รัฐและการถูกปฏิเสธสิทธิขั้นพื้นฐาน การขาดความมั่นคงในที่อยู่อาศัย การถูกกีดกันออกจากสิทธิในการใช้และเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ การถูกผลักดันเข้าสู่กิจกรรมที่ผิดกฎหมายและ

การทำงานที่เสี่ยงอันตราย การเข้าถึงและการได้รับบริการรักษาพยาบาล การขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม และการถูกดูแคลนจากบุคคลที่ไม่เข้าใจในวิถีวัฒนธรรมแบบ “ชาวเล” ฯลฯ ปัญหาที่ชาวเลประสบอยู่ในปัจจุบันมีหลายด้าน ซึ่งในแต่ละพื้นที่มีรายละเอียดและความเข้มข้นของปัญหาแตกต่างกันไป

2.1 ปัญหาเรื่องที่ดิน ที่อยู่อาศัย ภายหลังเหตุการณ์สึนามิ ปัญหาเรื่องที่ดินได้รับการเปิดเผยและติดตามมากขึ้น เพราะมีการอ้างกรรมสิทธิ์ในที่ดินชายฝั่งทะเล มีการไต่รื้อฟ้องร้องเรื่องการบุกรุก การขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและสวัสดิการอื่น ๆ เช่น ชุมชนที่หาดราไวย์มีสาธารณูปโภคที่จำกัด บ้านบางหลังต้องใช้เทียนหรือตะเกียงเพราะไม่มีไฟฟ้า ต้องใช้น้ำบ่อซึ่งเป็นน้ำกร่อย และต้องใช้ชายหาดเป็นที่ขับถ่ายเพราะไม่มีห้องส้วม ส่วนชุมชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ของรัฐก็มักจะต่อรองขออยู่อาศัยได้ แต่จะมีข้อจำกัดหรือมีกฎระเบียบที่อาจจะไม่สอดคล้องกับวิถีเดิม เช่น ชุมชนมอแกนที่หมู่เกาะสุรินทร์ถูกห้ามไม่ให้สร้างบ้านเสาสูงริมหาดแบบดั้งเดิม โดยอุทยานฯ อ้างถึงความเป็นระเบียบและความปลอดภัยจากคลื่น

2.2 ปัญหาเรื่องการทำมาหากินและการเข้าถึงทรัพยากร แต่เดิมนั้นชาวเลสามารถจะเข้าถึงทรัพยากรชายฝั่งทะเลและป่าได้อย่างอิสระ และทำให้เกิดวิถีวัฒนธรรมรวมทั้งความรู้พื้นบ้านที่เป็นเอกลักษณ์ แต่ในปัจจุบันนี้ ทั้ง



5	6
7	8

ภาพที่ 5: การขาดกรรมสิทธิ์ที่ดินส่งผลต่อระบบสาธารณสุขปโภคที่จำกัดของ
ชุมชนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต

ภาพที่ 6: บ่อน้ำที่ชุมชนหาดราไวย์เคยใช้ร่วมกัน แต่ปัจจุบันเมื่อมีการอ้าง
กรรมสิทธิ์แล้วบ่อจึงถูกถมไป และชาวบ้านขาดแหล่งน้ำใช้

ภาพที่ 7-8: บ้านเสาสูงริมหาดแบบดั้งเดิมของชาวมอแกน หมู่เกาะสุรินทร์
จังหวัดพังงา หลังเหตุการณ์สึนามิได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นบ้าน
เรียงแถวบนฝั่ง ส่งผลให้บ้านอับลม อยู่อาศัยไม่สบาย

ที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติถูกจับจองครอบครองหรือประกาศเป็นพื้นที่คุ้มครอง
ชาวเลขาดสิทธิในการเข้าถึง การทำมาหากินจึงยากลำบากขึ้น ในขณะเดียวกัน
ทรัพยากรทางทะเลก็ลดลง ผู้ที่มีทุนและอำนาจมากกว่าก็เข้าถึงได้มากกว่า

เกิดการพึ่งพาเจ้าแกหรือนายทุนมากขึ้น มีการทำงานที่เสี่ยงอันตราย (ชาวอุรักลาไวยำน้าลึกโดยการใช้เครื่องลมซึ่งทำให้เสี่ยงชีวิตและเสี่ยงต่อการเป็นโรค Decompression Sickness หรือน้ำหนีบ) ชาวมอแกนรับจ้างระเบิดปลาและหลายคนพิการจากอุบัติเหตุ นอกจากนั้นยังมีหนี้สิน เกิดการว่างงาน และอบายมุขในลักษณะต่าง ๆ ตามมาในที่สุด

2.3 ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเรียนรู้ ในด้านการศึกษา นั้นยังไม่มีแผนและแนวทางที่ชัดเจนเกี่ยวกับการสนับสนุนการศึกษาต่อในระดับสูง และการสนับสนุนอาชีพที่ต่อยอดจากความรู้และทักษะที่มีอยู่ในปัจจุบัน มีเพียงบางโรงเรียนที่พัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่ผสมวิถีวัฒนธรรม เพื่อให้ชาวเลเรียนรู้ประวัติความเป็นมา ภูมิปัญญาและวิถีชีวิตดั้งเดิมอันนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตน

ในหลายพื้นที่ คำว่า “ชาวเล” เป็นคำที่มักจะใช้ในทางลบ คือใช้เรียกคนที่ละเลยเรื่องอนามัยและความสะอาด ไม่เอาใจใส่การเล่าเรียน หรือคนที่จับจ่ายใช้สอยจนไม่มีเงินเหลือเก็บ การเรียกเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงการสร้างภาพลักษณ์ด้านลบที่หยุดนิ่งตายตัว จึงไม่น่าแปลกใจที่ชาวเลส่วนใหญ่ในปัจจุบันยินดีที่จะถูกเรียกว่า “ไทยใหม่” มากกว่า “ชาวเล” อดีหรือ “มายาคติ” เหล่านี้เกิดขึ้นมาจากการขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมและการมองเพียงด้านเดียว

ปัญหาการขาดความมั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิม เป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของบุคคลและชุมชน ปัจจุบันภาษามอแกนแทบจะสูญหายไป ไม่ได้รับการสืบทอดกันในชุมชน เมื่อภาษาถูกหลงลืม วิธีอื่น ๆ ที่

เชื่อมโยงกับคำศัพท์เฉพาะในภาษาก็ค่อย ๆ เลื่อนวางไป ความเคารพนบอบต่อธรรมชาติและผู้อาวุโสในชุมชนก็ลดน้อยลง ผู้นำทางจิตวิญญาณและจารีตประเพณีซึ่งช่วยธำรงกฎระเบียบทางสังคมและเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนก็เสื่อมถอย

2.4 ปัญหาความไม่เข้าใจของสังคมใหญ่ วิธีชีวิตที่เร่ร่อน อพยพโยกย้ายบ่อยครั้งถือเป็นวิถีชายขอบ เพราะว่าแนวคิด นโยบาย และระบบกฎหมายในปัจจุบันมักจะยึดเอามุมมองของสังคมที่อยู่ติดที่และตั้งหลักปักฐานเป็นสำคัญ ระบบกรรมสิทธิ์ก็มักจะยึดเอามุมมองที่นับเอาปัจเจกบุคคล เอกชนหรือรัฐ เป็นเจ้าของ ซึ่งต่างจากมุมมองของชนพื้นเมือง โดยเฉพาะชาวเลโดยสิ้นเชิง ชาวเลมอแกนในสมัยก่อนถือเอาเรือเป็นบ้าน และเดินทางไปตามตามเกาะและชายฝั่งทะเล เมื่อถึงฤดูฝนก็ตั้งกระท่อมหรือเพิงชั่วคราว ส่วนชาวอุรักลาไวย์นั้น แม้จะอยู่อาศัยในหมู่บ้านชายฝั่งทะเล แต่ก็มิ่วติ “บักัด” คือออกไปตั้งเพิงพักชั่วคราวเพื่อจับสัตว์ทะเลและหาของป่า หรือออกเรือไปทำประมงตามเกาะต่าง ๆ เป็นเวลาหลายวัน นอกจากนั้นยังมิ่วมีการยึดทรัพยากรเป็นกรรมสิทธิ์ส่วนบุคคล เพราะสังคมมีพื้นฐานอยู่บนหลักคิดของการแบ่งปันกันใช้

ชาวเลทุกกลุ่ม แม้ว่าจะกลายเป็น “ไทยใหม่” มีสัญชาติ บัตรประชาชน แต่ส่วนใหญ่ก็พบว่าผืนดินที่เคยอยู่อาศัย เคยทำมาหากิน และเคยเดินทางผ่านไปมานับร้อย ๆ ปีตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษได้ถูกจับจองครอบครองไป

เสียหมดสิ้น สาเหตุที่ทำให้ชาวเลส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ทั้งๆ ที่เป็นผู้อยู่อาศัยและทำมาหากินในบริเวณนี้มาก่อนเนื่องจาก¹

- 1) การไม่ยึดติดกับการครอบครองกรรมสิทธิ์ที่ดินใดๆ ชาวเลมีระบบคิดว่าทรัพยากร ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน พื้นที่ชายฝั่ง หาดทราย รวมทั้งทรัพยากรสัตว์น้ำในทะเลเป็นสิ่งที่ไม่มีใครเป็นเจ้าของ ทุกคนสามารถจะเข้าถึงและใช้ทรัพยากรต่างๆ ได้โดยหลักสิทธิชุมชนและการเอื้อเฟื้อต่อกัน การอยู่อาศัยและใช้พื้นที่สืบเนื่องมาก็น่าจะเป็นเครื่องรับรองสิทธิในตัวเองอยู่แล้ว
- 2) ในสมัยก่อน ชาวเลกับคนในท้องถิ่นไม่ได้มีปฏิสัมพันธ์กันมากนัก เพราะชาวเลมักจะเกรงกลัวคนแปลกหน้า โดยเฉพาะผู้ที่ป็นเจ้าหน้าที่รัฐ ผู้ที่มีอำนาจอิทธิพล อีกทั้งทัศนคติของคนท้องถิ่นต่อชาวเลก็เป็นไปในเชิงลบดังที่กล่าวแล้ว ดังนั้น ชาวเลจึงไม่ได้รับความสนใจจากคนภายนอกและหน่วยงานรัฐ ไม่มีผู้ใดเข้ามาช่วยสนับสนุนการปกป้องคุ้มครองสิทธิของคนกลุ่มนี้โดยเฉพาะสิทธิในที่ดินอยู่อาศัย

ชาวเลเป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิมที่ไม่รู้หนังสือ ไม่รู้กฎหมาย จึงเชื่อกันง่ายและไม่รู้เท่าทันคนภายนอกที่เข้ามาหลอกลวงเพื่อผลประโยชน์ต่าง ๆ แม้ในปัจจุบันชาวเลจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว แต่คนรุ่นเก่าที่ไม่รู้หนังสือหรือคนรุ่นใหม่ที่ยังไม่รู้เท่าทันคนภายนอกก็ถูกหลอกลวงบ่อยครั้ง

¹ นฤมล อรุโณทัย, “บ้านมอแกนและหมู่บ้านที่เปลี่ยนไป”, ใน พลวัตชาติพันธุ์ภาคใต้: ผู้คนและชุมชนบริเวณเกาะและชายฝั่งอันดามัน (กรุงเทพมหานคร, 2552), หน้า 58.

3. แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

การแก้ไขปัญหาเรื่องสิทธิในที่ดิน และการสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย สำหรับชุมชนพื้นเมืองนั้น ควรจะใช้แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ เพราะชุมชนพื้นเมืองมีคุณค่าเกี่ยวกับความผูกพันในที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ ในแง่ที่แตกต่างจากชุมชนอื่น กล่าวคือ

- 1) **พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยหรือพื้นที่ตั้งของชุมชน**ชายฝั่งทะเลและบนเกาะ ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างผู้คนในชุมชนเดียวกัน สำหรับชาวเลนั้น พื้นที่เพื่อการอยู่อาศัยนั้นมีความหมายมากกว่า “บ้าน” และ “ครอบครัว” แต่ครอบคลุมไปถึงความเป็น “ชุมชน” ซึ่งมีภาษา ขนบประเพณี คุณค่าและกติการ่วมกัน มีการแบ่งปันกัน เขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษจะสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยและความเข้มแข็งของชุมชน หากเป็นพื้นที่ที่มีการโต้แย้งเรื่องสิทธิ ควรจะมีการตรวจสอบ พิสูจน์ และคุ้มครองสิทธิโดยคำนึงถึงวัฒนธรรมชุมชนพื้นเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการไม่คุ้นเคยกับเอกสารที่เป็นลายลักษณ์อักษร การไม่คุ้นเคยกับระบบที่ต้องมีเจ้าของ/ครอบครอง/จับจองอย่างเป็นทางการ และการเดินทางโยกย้ายบ่อยครั้ง ดังนั้น “เอกสารสิทธิ์” ไม่ควรจะเป็นหลักฐานเดียวที่ใช้ในการพิจารณาเรื่องสิทธิในที่ดินและที่อยู่อาศัยของชุมชนพื้นเมือง นอกจากนี้ ชุมชนที่มีลักษณะพิเศษ เช่น ชุมชนมอแกนที่เคยเป็นชุมชนเล็ก ๆ ที่กระจายตัวกัน ก็ควรจะส่งเสริมให้มีทางเลือกที่จะดำรงวิถีที่คล้ายคลึงกับของเดิม

- 2) **พื้นที่ทำมาหากิน** ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ พื้นที่ทำมาหากินของชาวเลคือทะเล (ชายฝั่งทะเลหาดทราย หาดหิน แนวปะการัง ฯลฯ) และป่า (ป่าชายเลน ป่าชายหาด ป่าดิบแล้ง ฯลฯ) แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษจะสนับสนุนการดำรงชีพแบบดั้งเดิม และการอะลุ่มอล่วยให้มีการทำมาหากินโดยใช้ความรู้และเทคโนโลยีพื้นบ้านในพื้นที่ซึ่งมีกฎระเบียบพิเศษ เช่น ในเขตอุทยานแห่งชาติ โดยให้คณะกรรมการในระดับพื้นที่ร่วมพิจารณาร่างข้อตกลงร่วมกัน และมีการติดตามประเมินงานอย่างต่อเนื่อง
- 3) **พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ หรือพื้นที่ทางจิตวิญญาณ** ซึ่งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ และเป็นรากฐานของกติกาศื่อความเคารพในธรรมชาติ (พื้นที่ ทรัพยากร ป่าภูมิการณ์ ฯลฯ) และเคารพในสิทธิของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษจะส่งเสริมการปกป้องคุ้มครองพื้นที่สำคัญทางจิตวิญญาณ พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และพื้นที่ทำพิธีกรรมของชาวเล

นอกจากการกำหนดและคุ้มครองสิทธิในพื้นที่ทั้งสามประเภทแล้ว เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษจะรวมถึงการส่งเสริมด้านวัฒนธรรม การศึกษา การเรียนรู้ เช่น การมีหลักสูตรท้องถิ่น ศูนย์วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ฯลฯ

4. ตัวอย่างการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมือง

ประเทศฟิลิปปินส์มีแนวทางการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมืองผ่านกระบวนการรับรอง “ดินแดนของบรรพบุรุษ” (ancestral domain) ในปี พ.ศ. 2540 ภาคประชาชนเรียกร้องให้ผ่านกฎหมาย Indigenous Peoples' Rights Act (เรียกย่อๆว่า "IPRA" หรือ "อิพรา") ออกมา ได้สำเร็จ IPRA เป็น “กฎหมายลูก” ตามรัฐธรรมนูญฟิลิปปินส์ ร่างขึ้นมาเพื่อรับรองและส่งเสริมสิทธิชนพื้นเมืองใน 4 ประการ ดังนี้²

ก. สิทธิในสมบัติบรรพบุรุษ และที่ดินบรรพบุรุษ (Right to Ancestral Domains & Lands)

ข. สิทธิปกครองตนเอง และตัดสินใจเอง (Right to Self-Governance & Self-Determination)

ค. สิทธิในศักดิ์ศรีแห่งวัฒนธรรม (Right to Cultural Integrity)

ง. สิทธิยินยอมโดยเสรี และมีข้อมูลล่วงหน้า (Right to Free & Prior Informed Consent)

IPRA มีความละเอียดและครอบคลุมกว้างขวาง มากมายหลายหัวข้อ เช่น

- สมบัติบรรพบุรุษ (Ancestral Domains) หมายถึง พื้นดิน พื้นน้ำ ชายฝั่ง ทรัพยากรธรรมชาติในนั้น & โฉนดสมบัติบรรพบุรุษ ("CADT")

² พิเชษฐ เมาลานนท์, “กฎหมายส่วยหรือจะสู้ตั้งใจใช้บังคับ กฎหมายกับการบังคับใช้ กรณีฟิลิปปินส์และญี่ปุ่น”, บทความเสนอในเวทีนโยบายสาธารณะเพื่อเอาชนะความยากจนครั้งที่ 11 เมื่อวันที่ 22 ตุลาคม 2547, อ้างในเว็บไซต์

<http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document9731.html>
สืบค้นวันที่ 8 กค.2553.

Certificate of Ancestral Domain Title) ซึ่งเป็น "โฉนดรวม" ของ
สมบัติบรรพบุรุษทุกประการ

- ที่ดินบรรพบุรุษ (Ancestral Lands) หมายถึง ที่ดินที่ชนพื้นเมือง
ครอบครอง-ใช้ประโยชน์และโฉนดที่ดินบรรพบุรุษ ("CALT" Certificate
of Ancestral Lands Title) ซึ่งเป็น "โฉนดเฉพาะ" ของที่ดินบรรพบุรุษ
- การเรียกร้องสิทธิโดยชุมชน (Communal Claims) และการตรวจสอบ-
รับรอง (Delineation & Recognition)
- กฎหมายจารีตประเพณี (Customary Laws)
- ชุมชนวัฒนธรรมพื้นเมือง / ชนพื้นเมือง (Indigenous Cultural
Communities / Indigenous Peoples)
- คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อชนพื้นเมือง ("NCIP" National Commission
on Indigenous Peoples)
- กรรมสิทธิ์พื้นเมือง (Native Title) หมายถึงสิทธิเหนือสมบัติ และ
ที่ดิน (Domains & Lands) ที่ไม่เคยตกเป็นของแผ่นดิน (Public)
และชนพื้นเมืองครอบครองมาแต่ก่อน (ก่อนหมู่เกาะฟิลิปปินส์
ตกเป็นอาณานิคมสเปน)

แต่ทว่ากฎหมาย IPRA ดังกล่าวกลับมีปัญหาด้านกฎหมายและการ
บังคับใช้ กล่าวคือ ฟิลิปปินส์มีกฎหมายลายลักษณ์อักษรมากมายซ้อนทับและ
ขัดแย้งกัน (เรื่องที่ดินและทรัพยากรธรรมชาติ) แต่ไม่เคยสังคายนา และยกเลิก
จึงยังมีผลบังคับใช้อยู่ทั้งหมด และ กฎหมาย IPRA ก็มีข้อความขัดแย้งในตัวเอง
หลายที่ เพราะเป็นผลมาจากการต่อสู้ทางผลประโยชน์ ของหลายฝ่าย นั่นคือ

ในส่วนกลาง รัฐบาลไม่ยอมจัดสรรงบประมาณให้ NCIP (คณะกรรมการแห่งชาติเพื่อชนพื้นเมือง) ตามที่กฎหมายบัญญัติ แต่กลับตั้งหน่วยงานซ้อนทับกับ NCIP ทำให้การบริหารงานสับสน และยังอนุญาตบริษัทต่างชาติ ให้เข้าขุดแร่ในพื้นที่ของชนพื้นเมือง โดยอ้างประโยชน์ของชาติในเรื่องการลงทุนและการสร้างงานในระดับท้องถิ่น เจ้าหน้าที่รัฐบาลก็ไม่ต้องการออกโฉนดให้ชนพื้นเมือง เพราะจะทำให้เสียประโยชน์เรื่องภาษี เนื่องจากกฎหมาย IPRA ไม่ให้เก็บภาษีจากสมบัติบรรพบุรุษที่ได้โฉนด และยังเกรงด้วยว่า พื้นที่ของรัฐจะถูกชนพื้นเมืองครอบครองไปหมด

นอกจากแนวคิดเรื่องสมบัติบรรพบุรุษและที่ดินบรรพบุรุษของฟิลิปปินส์แล้ว ยังมีแนวคิดการจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนพื้นเมืองในอีกหลายประเทศ เช่น รัฐบาลออสเตรเลียรับรองสิทธิในการเป็นเจ้าของพื้นที่ของชาวอะบอริจินส์ (Traditional Owners) และแม้แต่พื้นที่อุทยานแห่งชาติ ก็ยังมีการวางแผนแม่บทและการจัดการร่วมระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและชุมชนพื้นเมือง แต่ในบางประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา ก็มีตัวอย่างเขตสงวนวัฒนธรรมพิเศษที่กลายเป็นชุมชนเสื่อมโทรม เช่น นิคมชนพื้นเมืองอเมริกันหลายแห่ง (Native American Reservations) ซึ่งตามหลักการแล้ว เป็นการกำหนดพื้นที่ของชนเผ่าพื้นเมืองโดยที่สภาชนเผ่ามีอำนาจตัดสินใจ ปัจจัยหลักที่ทำให้การจัดการล้มเหลวก็คือความไม่เข้าใจในวัฒนธรรมชุมชน และการโยกย้ายชุมชนดั้งเดิมเพื่อไปอยู่ในนิคมที่เป็นพื้นที่ ห่างไกล แห้งแล้ง กันดาร ฯลฯ ทำให้ยากต่อการปรับตัว ชุมชนหลายแห่งมีปัญหการว่างงาน อายุมข และโรคพิษสุราเรื้อรัง และกลายเป็นแหล่งเสื่อมโทรมในที่สุด

5. แนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

จากตัวอย่างที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่าเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษนั้นไม่ควรจะมีสูตรตายตัวในการดำเนินการ แต่ควรจะมีการกำหนดพื้นที่นำร่อง เพื่อที่จะได้วิเคราะห์ประสบการณ์ ปัญหาอุปสรรค รวมทั้งบทเรียนที่ได้ รวมทั้งมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชนพื้นที่นำร่อง เพื่อที่จะขยายผลและปรับปรุงให้การดำเนินงานส่งเสริมเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่จะสร้างความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัย ความเข้มแข็งของชุมชน และความเข้าใจเรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในสังคมได้ในที่สุด

ขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตสังคมวัฒนธรรมพิเศษอาจจะแตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ เนื่องจากบริบทและความพร้อมของชุมชนมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม สิ่งที่น่าสนใจนี้เป็นเพียงแนวทางกว้าง ๆ ในการดำเนินงานเท่านั้น

- 1) การจัดกระบวนการชาวบ้านเพื่อสร้างพลังทางปัญญาและความเข้มแข็งให้ชุมชน การสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมกันอย่างเท่าเทียม และการให้ชุมชนเข้ามาร่วมกำหนดรูปแบบของเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ กำหนดแผนและโครงการย่อยในการพัฒนาพื้นที่ เช่น

- แผนการจัดการด้านที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมชุมชน เช่น การกำหนดรูปแบบ-ขนาด-ความสูงของที่อยู่อาศัย โดยเน้นที่แนวคิดนิเวศวัฒนธรรมชุมชนซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวเข้าหา

สิ่งแวดล้อม ไม่ใช่ก่อสร้างอาคารที่แปลกแยกจากธรรมชาติ
แผนการสร้างเสริมความเป็นชุมชนเครือญาติหรือละแวกบ้าน ฯลฯ

- แผนการจัดการด้านวัฒนธรรม เช่น การรื้อฟื้นขนบประเพณี
การส่งเสริมศิลปะและดนตรี การเชื่อมต่อกับโรงเรียนโดยผ่าน
หลักสูตรท้องถิ่น แผนการจัดการนี้รวมไปถึงการออกข้อบัญญัติ
ท้องถิ่น เช่น มีข้อกำหนดการจำหน่ายเครื่องดื่มมีแอลกอฮอล์
ข้อกำหนดเรื่องการเล่นการพนัน การเปิดคาราโอเกะ ในที่ลับ
ในชุมชน ฯลฯ
- แผนการจัดการด้านเศรษฐกิจ เช่น มีการพัฒนากลุ่มออมทรัพย์
ระบบสหกรณ์ การพัฒนาธุรกิจชุมชน การจัดสวัสดิการชุมชน
การพัฒนาหัตถกรรมท้องถิ่นเพื่อให้ชุมชนมีรายได้และสามารถ
พึ่งตนเองได้ในช่วงฤดูฝน หรือช่วงที่ไม่สามารถจะทำการประมงได้

2) การจัดประชุมร่วมกันระหว่างผู้แทนชุมชน องค์การ/หน่วยงานที่
เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันเกี่ยวกับเขตสังคม
และวัฒนธรรมพิเศษที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชน และเพื่อให้
เกิดแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกัน โดยอาจจะมีการจัดการ
แบบ “สภาชุมชน” และ “คณะกรรมการร่วม” ที่ชุมชนมีส่วนร่วมใน
การวางแผน ใ้รางวัล และตัดสินใจในการพัฒนาชุมชน (และบริเวณ
โดยรอบ) โดยมีหน่วยงานรัฐและองค์กรเอกชนเป็นผู้สนับสนุน

- 3) การกำหนดพื้นที่ รวมทั้งการรับรองสิทธิขั้นพื้นฐาน สิทธิความมั่นคงในที่อยู่อาศัย พื้นที่ทำมาหากิน และพื้นที่ทางจิตวิญญาณของชาวเลในเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ และมีมาตรการรับรองด้านการจัดการโดยชุมชนมีส่วนร่วม เพื่อให้เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษมีความชัดเจน และเป็นของชุมชนโดยรวมอย่างแท้จริง จัดทำนโยบายพัฒนากฎระเบียบของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เอื้อต่อวิถีชีวิตเฉพาะกลุ่ม รวมทั้งพัฒนากลไกเพื่อให้ชาวเลที่ต้องการดำรงชีพตามแบบดั้งเดิมสามารถมีทางเลือกได้
- 4) การกำหนดให้ชุมชนใช้กติกาดั้งเดิมที่สืบทอดกันมาอย่างยาวนานในการใช้ประโยชน์และอนุรักษ์ทรัพยากรในพื้นที่ ส่งเสริมการเรียนรู้การสอนและถ่ายทอดภาษา/วัฒนธรรมในโรงเรียนและชุมชน ส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ส่งเสริมนโยบาย “affirmative action” และการสนับสนุนพิเศษเพื่อ “ขจัดการกีดกันและเลือกปฏิบัติ” การส่งเสริมแหล่งเรียนรู้และการเชื่อมโยงกับโรงเรียน/หลักสูตรท้องถิ่น และหลักสูตรระดับชาติ
- 5) การจัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้แทนชุมชน นักวิชาการ ด้านสังคม/วัฒนธรรมสิ่งแวดล้อม และผู้แทนจากองค์กร/หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อติดตามผลและสรุปบทเรียนเพื่อการปรับปรุง/ขยายผล

6. ข้อควรระวังเกี่ยวกับการกำหนดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

- 1) หลีกเลี่ยงการอพยพโยกย้ายชุมชนออกจากพื้นที่เกาะและชายฝั่ง และการรวมหลาย ๆ ชุมชนเข้าด้วยกัน ต้องส่งเสริมให้ชุมชนอยู่อาศัยในที่เดิม หรือต้องมีการปรึกษาหารือชุมชนเกี่ยวกับพื้นที่ที่จะจัดตั้งเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ไม่ควรจะจัดตั้งเขตสังคมและวัฒนธรรมในพื้นที่แห่งใหม่ นอกเสียจากจะเป็นการหาพื้นที่เสริมบริเวณใกล้เคียงเพื่อการรองรับการขยายตัวของชุมชนเท่านั้น
- 2) การจัดทำเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ไม่ควรดำเนินการในลักษณะสูตรตายตัว หรือ “one size fits all” ควรต้องมีลักษณะยืดหยุ่นและปรับใช้ให้สอดคล้องสภาพวิถีวัฒนธรรมของแต่ละชุมชนและเนื่องจากการกำหนดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่ ควรจะเปิดให้มีการอภิปรายแนวคิดและการจัดการเขตสังคม-วัฒนธรรมพิเศษ เพื่อรับฟังความคิดเห็นที่รอบด้าน และมีข้อมูลด้านบวก ด้านลบ จุดแข็ง จุดอ่อน ข้อควรระวัง ผลกระทบในด้านต่าง ๆ ฯลฯ ควรจะมีการป้องกันไม่ให้มีการครอบงำด้านความคิดจากหน่วยงานหรือองค์กรที่เน้นการจัดการเพื่อรายได้ มิเช่นนั้น วัฒนธรรมที่มีเอกลักษณ์พิเศษจะถูกนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยว หรือใช้เชิงพาณิชย์จนกระทั่งส่งผลกระทบต่อวัฒนธรรมนั้น ๆ ในที่สุด

- 3) การดำเนินการทุกรูปแบบต้องเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริง โดยกระบวนการมีส่วนร่วม หมายถึง การดำเนินการกระบวนการกลุ่มของประชาชนในชุมชน โดยมีผู้ให้การสนับสนุน (วิทยากรกระบวนการ) กระตุ้นให้เกิดมีการพบปะกันเพื่อปรึกษาหารือ ประชุม และแสดงความคิดเห็นร่วมกันเกี่ยวกับการบริหารจัดการชุมชน โดยมีการลงความเห็นเพื่อเป็นที่ทราบและยอมรับร่วมกัน พัฒนาการมีส่วนร่วมทั้งระหว่างหน่วยงานรัฐ ระหว่างรัฐกับชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน และขยายผลโดยคำนึงถึงอัตลักษณ์และความเฉพาะของพื้นที่รูปธรรมของ “เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ”

7. พื้นที่นำร่องสำหรับแนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

การดำเนินงานส่งเสริมพื้นที่นำร่องเพื่อส่งเสริมเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษควรแบ่งออกเป็นช่วงเวลา โดยบางพื้นที่อาจจะเริ่มดำเนินงานไปได้อีกก่อนในส่วนของการสร้างความมั่นคงเรื่องพื้นที่ตั้งหมู่บ้าน พื้นที่ทำมาหากินและพื้นที่ทางจิตวิญญาณและในช่วงต่อไป อาจจะเป็นการสร้าง ความมั่นคงเรื่องอัตลักษณ์และความภาคภูมิใจทางวัฒนธรรม การรื้อฟื้นวัฒนธรรมเพื่อความเข้มแข็งและภูมิคุ้มกันของชุมชน ฯลฯ หลักเกณฑ์การพิจารณาและชุมชนพื้นที่นำร่อง³ มีดังนี้

³ ฝ่ายเลขาธิการคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล, ระเบียบวาระการประชุมคณะกรรมการอำนวยการบูรณาการเพื่อฟื้นฟูวิถีชีวิตชาวเล ครั้งที่ 1/2555 เมื่อวันศุกร์ที่ 29 มิถุนายน 2555 ณ ห้องประชุม 1 ชั้น 19 กระทรวงวัฒนธรรม, หน้า 61.

หลักเกณฑ์การพิจารณา

- 1) พื้นที่นำร่องต้องครอบคลุมพื้นที่อยู่อาศัย (เช่น หมู่บ้าน) พื้นที่ทำกิน (ทั้งบริเวณชายฝั่งทะเล ในทะเล และในพื้นที่ป่า) และพื้นที่ทางจิตวิญญาณ (เช่น สุสาน พื้นที่บริเวณศาลเคารพ พื้นที่ประกอบพิธีกรรมหรืองานประเพณี ฯลฯ)
- 2) พื้นที่นำร่องต้องมีชุมชนที่มีวัฒนธรรมชาวเล คือมอแกน มอแกลน หรืออุรักลาไวย์ที่เข้มแข็ง ทงคุณค่า ชุมชนมีความพร้อม และมีผู้นำในการประสานความร่วมมือได้ หรืออาจเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมเปราะบางเสี่ยงต่อการสูญหาย
- 3) พื้นที่นำร่องต้องมีหน่วยงานรัฐและหน่วยงาน/องค์กรระดับท้องถิ่นที่มีศักยภาพในการทำงานกับชุมชนชาวเล

พื้นที่ที่เสนอให้เป็นพื้นที่นำร่องเขตสังคัมและวัฒนธรรมพิเศษเดิมมี 4 ชุมชน คือ ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา ชุมชนมอแกลนบ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา ชุมชนอุรักลาไวย์บ้านสะปำ จังหวัดภูเก็ต และชุมชนอุรักลาไวย์บ้านราไวย์ จังหวัดภูเก็ต แต่ปัจจุบันได้มีการเสนอพื้นที่นำร่องเขตวัฒนธรรมพิเศษเป็น 9 ชุมชน⁴ ดังนี้

⁴ การประชุมรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเกี่ยวกับกรณีปัญหาการฟื้นฟูคุณภาพชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล จัดโดย สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2556 ณ ห้องพระพิทักษ์ แกรนด์บอลรูม โรงแรมเมโทรโพล อำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต

พื้นที่นำร่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษที่เสนอในเบื้องต้นมีดังนี้

1. ชุมชนมอแกนเกาะเหลา จังหวัดระนอง
2. ชุมชนมอแกนหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา
3. ชุมชนมอแกนบ้านทับตะวัน จังหวัดพังงา
4. ชุมชนบ้านลำแก่น (ท้ายเหมือง) จังหวัดพังงา
5. ชุมชนบ้านเหนือ (หินลูกเดียว) จังหวัดภูเก็ต
6. ชุมชนอุรักลาไวย์บ้านสะปำ จังหวัดภูเก็ต
7. ชุมชนอุรักลาไวย์และมอแกนหาดราไวย์ จังหวัดภูเก็ต
8. ชุมชนอุรักลาไวย์โต๊ะบาหลิว เกาะลันตา จังหวัดกระบี่
9. ชุมชนอุรักลาไวย์บ้านสังกาคู้ เกาะลันตา จังหวัดกระบี่

การทำงานในพื้นที่นำร่องจะต้องเน้นหลักการมีส่วนร่วม มีการบันทึกการดำเนินงาน รวมทั้งการถอดบทเรียนอย่างต่อเนื่อง เพื่อที่จะพัฒนาเป็นแนวทางกว้าง ๆ และขยายผลไปยังชุมชนพื้นเมืองในที่อื่น ๆ

การกำหนดเขตและแนวทางของเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษไม่ควรที่จะรวบรัดหรือมีการสร้างกฎกติกาโดยหน่วยงานหรือองค์กรหนึ่งใด และภาคีที่ทำงานต้องพร้อมที่จะร่วมงานกันอย่างต่อเนื่องในการฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เพราะต้องยอมรับว่าปัญหาที่สำคัญหลายอย่างเกี่ยวกับชนพื้นเมืองเกิดจากนโยบายการพัฒนาของรัฐและเอกชนที่ละเลยความสำคัญของชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม ปัญหาหลายอย่างสะสมพอกพูนมานาน ต้องมีการรู้ระบบ โครงสร้าง

และวิธีคิด เพราะว่าระบบหรือโครงสร้างเดิมนั้นผูกโยงกับอคติและมายาคติของ
คนส่วนใหญ่ในสังคม เช่น ระบบคิดที่ยึดเอาโฉนดหรือเอกสารสิทธิ์ในการครอบครอง
ที่ดินเป็นเครื่องตัดสินกรรมสิทธิ์

ดังนั้น ปฏิบัติการนำร่องเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษควรจะเป็น
การทดลองที่เกิดจากความตั้งใจจริงของทุกฝ่าย และต้องอาศัยความมุ่งมั่นใน
การเผชิญกับความท้าทายต่าง ๆ ร่วมกัน





เอกสารที่พิมพ์ในโครงการด้อยดิ่ง

เอกสารด้อยดิ่ง หมายเลข 1 --- อูรักลาไวย มอแกน และมอแกลน จะนำผู้อ่านไปรู้จัก



กับชาวเลในประเทศไทย 3 กลุ่ม ได้แก่ มอแกน มอแกลน และอูรักลาไวย ซึ่งแต่ละกลุ่มมีความแตกต่างและหลากหลายในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี แต่ก็มีจุดร่วมคือความรู้และความใกล้ชิดกับทะเล ซึ่งทำให้ชาวเลอยู่ร่วมกับธรรมชาติชายฝั่งทะเลมาได้นับร้อยปี

เอกสารด้อยดิ่ง หมายเลข 2 --- แนวทางแก้ไขปัญหาคความมั่นคงของมนุษย์และ



ชุมชน - พื้นที่นาร่องของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ได้ประมวล ภาพรวมสถานการณ์ “ความไม่มั่นคง” ของชุมชนชาวเลในมิติต่าง ๆ อาทิ การเป็นบุคคลไร้รัฐ ความไม่มั่นคงด้านที่อยู่อาศัย การขาดความ มั่นใจและภูมิใจในวิถีวัฒนธรรมดั้งเดิมของตน เป็นต้น และมีข้อเสนอ การใช้แนวคิดความมั่นคงของมนุษย์และของชุมชนมาเป็นฐานในการ แก้ปัญหาของบุคคลและชุมชนชาวเล อาทิ แนวคิดเรื่องบัตรรับรอง สิทธิขั้นพื้นฐาน กองทุนเสริมสร้างความมั่นคง และแนวคิดการจัดตั้ง เขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ

เอกสารด้อยดิ่ง หมายเลข 3 --- แนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษกลุ่มชาติพันธุ์



ชาวเล ให้ภาพกว้าง ๆ เกี่ยวกับแนวคิดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ของกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล ความเข้าใจต่อปัญหา วิถีคิด และวิถีปฏิบัติ ของสังคมชาวเล ตัวอย่างการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของชนพื้นเมือง แนวทางการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ ข้อควรระวังเกี่ยวกับการกำหนดเขตสังคมและวัฒนธรรมพิเศษ และ พื้นที่นาร่อง

โครงการย่อยตั้ง -

ขยายเมล็ดพันธุ์ความรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และชายขอบสู่สาธารณะ

โครงการย่อยตั้ง เป็นโครงการเล็กๆ ที่มุ่งจะรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องชาติพันธุ์และชายขอบ และทำเป็นเอกสารเล่มเล็กๆ อ่านง่าย พกง่าย เพื่อให้คนทั่วไปได้รับทราบสถานการณ์และเรียนรู้ถึงความหลากหลายในสังคมไทย

เอกสารเหล่านี้ผลิตเป็น "หนังสือทำมือ" เพราะว่าจัดพิมพ์ไม่มากนัก จำนวนไม่เกิน 100 เล่ม ส่วนใหญ่ใช้ถ่ายเอกสารและเย็บลวดเพื่อความประหยัด หลักการของเอกสารนี้คือกระจายข้อมูลความรู้ไปที่ละนิดๆ เปรียบเสมือนเมล็ดย่อยตั้งที่ระเบิดเปลือกออกและกระจายเมล็ดเล็กๆ ออกไป กลายเป็นต้นเล็กๆ ซึ่งก็จะเติบโตขยายเมล็ดต่อไปอีก ...

โครงการย่อยตั้ง ---

ขยายเมล็ดพันธุ์ความรู้เรื่องกลุ่มชาติพันธุ์และชายขอบสู่สาธารณะ

สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ถนนพญาไท ปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330

โทรศัพท์ 0-2218-7366, 0-2218-7376

